

Малакостова З.М., Струнін П.А.

УДК 332

АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вступ. Аналіз економічного та соціального стану Луганської області вказує на наявність гострих проблем, які заважають нормальному функціонуванню господарського комплексу регіону та соціальній сфері в цілому. До найважливіших з них можна віднести: значна кількість підприємств – банкрутів та неактивних підприємств; недостатнє фінансування житлово-комунального господарства; несвоєчасність відшкодування Державним бюджетом ПДВ та втрат від перевезення пільгової категорії населення; недостатня кількість дієвих бізнес-пропозицій для залучення кредитів за міжнародними лініями, інвесторів або фінансової підтримки за рахунок бюджетних коштів; постійне зростання роздрібних цін на основні споживчі товари; недостатність державних гарантій для інвесторів, що негативно відбивається на інвестиційному кліматі країни в цілому; обмеженість інвестиційно-привабливих земельних ресурсів, так званих «green-field», які б можна було запропонувати для будівництва нових об'єктів, насамперед промислових; застаріла матеріально-технічна база житлово-комунальної та соціальної інфраструктури; зменшення в обсягах реалізації промислової продукції питомої ваги продукції переробної промисловості; недостатність коштів для фінансування енергозберігаючих заходів; низький рівень завантаження виробничих потужностей промислових підприємств; низька конкурентоспроможність промислової продукції за ціновим фактором; дефіцит грошових коштів підприємств транспортної галузі не дозволяє оновлювати рухомий склад, здійснювати капітальні вкладення; нереалізований експортний потенціал харчової (інноваційне виробництво ліофілізованих продуктів харчування) і легкої промисловості (виробництво одягу); скорочення чисельності населення регіону; збільшення середнього рівня захворюваності населення; збільшення ліквідованих робочих місць в приватному секторі економіки; відсутність виробничої сфери в селищах міського типу, що впливає на трудову міграцію місцевого населення; відсутність спеціально обладнаного транспорту для перевезення мало мобільних груп населення; незадовільний технічний стан житлового фонду, значна кількість аварійного житла; низька якість житлово-комунальних послуг в умовах зростання цін і тарифів; складний фінансовий стан підприємств ЖКГ, високий рівень дебіторської та кредиторської заборгованості; високий рівень зношеності мереж та обладнання, низька ефективність роботи систем водопостачання, значні витрати енергоресурсів на видобуток та транспортування води споживачам; низький рівень конкурентного середовища на ринку послуг з управління та утримання будинків, споруд та прибудинкових територій; недостатня укомплектованість медичними кадрами; недостатнє оснащення лікувально-профілактичних закладів регіону сучасним обладнанням; недостатні обсяги фінансування освітньої сфери на оновлення матеріально-технічної бази, на проведення капітальних ремонтів та будівництво; підтоплення та затоплення територій, захист від яких стикається з проблемою постійного недофінансування; надмірне утворення твердих побутових відходів внаслідок перевантаження міського полігону, недостатності контейнерів для збору ТПВ та спеціалізованого транспорту для їх вивезення.

Визначені проблеми свідчать про відсутність вираженої регіональної політики та потребують більш глибокого аналізу нормативно-правового (програмного) забезпечення їх вирішення, тобто регіональних програм.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню та узагальненню проблем регіональної політики присвячені фундаментальні праці українських вчених-регіоналістів. Результати досліджень з даних питань певною мірою розкрито в наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема В.М. Гончарова [1], Л.Г. Мельник [2], Т.С. Максимової [3], Б.Н. Кузик [4], В.С. Загорського [5], Н.В. Апатової [6], М.Н. Нагорської [6] та інших, але аналіз нормативно-правового забезпечення проводиться дуже рідко за відсутністю достовірної інформації. **Ціллю статті** є аналіз виконання регіональних програм розвитку, як інструменту реалізації регіональної політики, який здійснено на прикладі Луганської області.

Результати досліджень. Для комплексного подолання негативних явищ у соціально-економічному розвитку регіону створюються та реалізуються регіональні програми розвитку. На території Луганської області у 2011 році реалізовувалося 48 регіональних програм. У II кварталі 2011 року затверджено ще 9 регіональних програм, таким чином, на сьогоднішній день в Луганській області затверджено для реалізації 57 регіональних програм [7,8].

У 2011 році закінчують свою дію 13 регіональних цільових програм. Спостерігається вкрай низький рівень фінансування регіональних цільових програм. Загальний обсяг фінансування передбачений програмами на 2011 за рахунок усіх джерел становить 7577,7 млн. грн. У тому числі державний бюджет – 3306,1 млн. грн. (питома вага в загальному обсязі фінансування - 43,6%), обласний бюджет – 494,6 млн. грн. (6,5%), місцеві бюджети - 345,6 млн. грн. (4, 6%), інші джерела – 3431,3 млн. грн. (51,8%).

Фактично у I кварталі 2011 року профінансовано 246,7 млн. грн. або 3,3% від запланованого на 2011 рік. У тому числі держбюджет - 104,0 млн. грн. (3,1%), обласний - 40,3 млн. грн. (8,1%), місцеві бюджети - 35,9 млн. грн. (10,4%), інші джерела - 66,6 млн. грн. (2,9%). Це пояснюється тим, що в більшості випадків, в програмах заплановані значні (без реально існуючих розрахунків) кошти, які не підкріплені можливостями бюджетного фінансування.

Також, спостерігається невідповідність розподілу бюджетного фінансування між джерелами в порівнянні з передбаченим в програмах. За даними відповідальних виконавців програм у I кварталі 2011 року не фінансувалися заходи 11 програм, а саме [9,10,11,12,13,14,15,16,17,18]:

1. Програма "Вчитель" на 2003-2012 рр. Розпорядження голови облдержадміністрації від 30.04.2003 № 220.

2. Регіональна програма безпритульності і бездоглядності на 2007-2011 роки, затверджена рішенням обласної ради від 24.11.2006 № 6 / 14.

3. Програми інформатизації музеїв у Луганській області на 2011-2014 роки. Рішення обласної ради від 03.09.2010 № 37/26.

4. Регіональна цільова програма розвитку сільського туризму в Луганській області на 2010-2012 роки. Рішення обласної ради від 03.03.2010 № 34/15.

5. Регіональна програма "Питна вода Луганщини на 2006-2020 роки". Рішення обласної ради від 23.09.2005 № 20/85.

6. Регіональна цільова програма будівництва (придбання) доступного житла в Луганській області на 2010-2017 роки. Рішення обласної ради від 22.10.2010 № 39 / 8.

7. Регіональна програма енергоефективності Луганської області на 2011-2015 роки. Рішення обласної ради від 22.10.2010 № 39 / 7.

8. Обласна програма охорони навколишнього природного середовища на 2011 - 2015 роки. Рішення обласної ради від 25.02.2011 № 3 / 17.

9. Регіональної цільової програми розвитку екологічної мережі Луганської області на 2010-2020 роки. Рішення обласної ради від 03.12.2009 № 32/19.

10. Регіональна цільова соціальна програма розвитку цивільного захисту Луганської області на 2009-2013 роки. Рішення обласної ради від 03.09.2009 № 30/22.

11. Регіональна програма розвитку молочного скотарства на підприємствах агропромислового комплексу Луганської області на 2011-2012 роки. Рішення обласної ради від 25.02.2011 № 3 / 16.

В результаті аналізу, пропонується розглянути питання про доцільність подальшої реалізації регіональних програм, які не були профінансовані у I кварталі 2011 року. По 31 програмі спостерігається низький рівень фінансування - менше 20% до передбаченого програмами обсягом на 2011 рік. Враховуючи це, можна зробити висновок про необхідність перегляду даних регіональних програм з метою скорочення і оптимізації їх заходів залежно від реальних можливостей бюджетного фінансування та внесення змін з метою коригування розподілу бюджетного фінансування.

З 2007 року ведеться робота з приведення регіональних програм у відповідність згідно з вимогами розпорядження голови ОДА від 17.03.2007 № 293 «Про затвердження порядку розроблення регіональних цільових програм, фінансування, моніторингу та звітності про їх виконання» (далі - Розпорядження № 293). Однак, 8 регіональних програм досі не приведені у відповідність, а саме:

1. Регіональна програма безпритульності і бездоглядності на 2007-2011 роки, затверджена рішенням обласної ради від 24.11.2006 № 6 / 14 та Регіональна програма соціального захисту дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування на 2007-2011 роки, затверджена рішенням обласної ради від 24.11.2006 № 6 / 13 (відповідальний виконавець - Служба у справах дітей облдержадміністрації);

2. Програма "Вчитель" на 2003-2012 рр.. Розпорядження голови облдержадміністрації от 30.04.2003 № 220 (відповідальний виконавець - управління освіти і науки облдержадміністрації);

3. Регіональна програма "Питна вода Луганщини на 2006-2020 роки". Рішення обласної ради від 23.09.2005 № 20/85 (відповідальний виконавець - Головне управління житлово-комунального господарства облдержадміністрації);

4. Обласна програма «Ліси Луганщини-2015». Рішення обласної ради № 19/32 від 22.11.2001 (відповідальний виконавець - Луганське обласне управління лісового та мисливського господарства);

5. Регіональна цільова програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та поліпшення життєзабезпечення сільського населення "Власний дім". Рішення обласної ради від 09.12.2005 № 21/12 (відповідальний виконавець - ЛОКП «Обласний фонд підтримки індивідуального житлового будівництва на селі»);

6. Регіональна комплексна програма розвитку молодіжного житлового кредитування в Луганській області на період 2002-2012 рр.. Рішення обласної ради від 22.11.2002 № 5 / 25 (відповідальний виконавець - РУГСФУ «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву»);

7. Програма створення страхового фонду документації Луганської області на 2007-2011 роки. Рішення обласної ради від 31.01.2007 № 8 / 13 (відповідальний виконавець - управління з питань надзвичайних ситуацій Луганської облдержадміністрації).

Невідповідність регіональних програм вимогам чинного законодавства у сфері розробки та виконання регіональних цільових програм, робить неможливим проведення об'єктивного аналізу стану їх виконання та оцінки їх ефективності. Програми даної категорії пропонується привести у відповідність до Розпорядження № 293 або розглянути питання про доцільність їх подальшого фінансування.

Фінансування програм у I кварталі здійснювалося за напрямками:

1. Підвищення ефективності регіонального управління. У даному напрямку в I кварталі 2011 року реалізовувалося 5 регіональних програм. Фактичний обсяг фінансування у I кварталі 2011 року за рахунок усіх джерел склав 13,4 млн грн або 1,7%, у тому числі з обласного бюджету - 0,08 млн. грн (0,7%).

2. Ринок праці, соціальний захист населення. У даній сфері в I кварталі 2011 року реалізовувалося 3 регіональні програми. Фактичний обсяг фінансування у I кварталі 2011 року за рахунок усіх джерел склало 131,8 млн грн або 12,3%, у тому числі з обласного бюджету - 0,2 млн грн (15,8%).

3. Охрана здоров'я. У даному напрямку в I кварталі 2011 року реалізовувалося 5 регіональних програм. Фактичний обсяг фінансування у I кварталі 2011 року за рахунок усіх джерел склав 43,4 млн грн або 13,8%, у тому числі обласного бюджету - 32,0 млн грн (44,9%).

4. Освіта, молодіжна та сімейна політика, розвиток фізичної культури і спорту. Працюють 17 регіональних програм. Фактичний обсяг фінансування у I кварталі 2011 року за рахунок усіх джерел склав 7,3 млн грн або 2,7%, у тому числі з обласного бюджету - 6,9 млн грн (7,9%).

5. Розвиток культури, туристичної та рекреаційно-курортної сфери. У звітному періоді реалізовувалися 2 регіональні програми. Обсяг фінансування передбачений програмами на 2011 рік склав 2,9 млн грн. Фактично у I кварталі 2011 року програми не фінансувалися.

6. Житлово-комунальне господарство. У I кварталі 2011 року реалізовувалося 6 регіональних програм. Фактичний обсяг фінансування у I кварталі 2011 року за рахунок усіх джерел склав 28,5 млн грн або 3,1%, у тому числі з обласного бюджету - 1,1 млн грн (2,9%).

7. Охрана навколишнього природного середовища, природна та техногенна безпека. Реалізується 5 регіональних програм. Фактичний обсяг фінансування у I кварталі 2011 року за рахунок усіх джерел склав 0,2 млн грн або 0,015%, у тому числі з обласного бюджету - 2,4 тис. грн (0,001%).

8. Ефективне використання промислово-технологічного та транспортного комплексу. У даному напрямку в I кварталі 2011 року реалізовувалися 3 регіональні програми. Фактичний обсяг фінансування у I кварталі за рахунок усіх джерел склав 4,9 млн. грн або 0,2%, з обласного бюджету фінансування не здійснювалося.

9. Створення конкурентоспроможного агропромислового комплексу. У даному напрямку в I кварталі 2011 року реалізовувалися 2 регіональні програми. Фактичний обсяг фінансування у I кварталі за рахунок усіх джерел склав 17,3 млн грн або 12,3%, з обласного бюджету фінансування не здійснювалося.

Найкращий рівень фінансування склався за такими напрямки: ринок праці, соціальний захист населення - 12,3% або 131,8 млн. грн.; охрана здоров'я населення - 13,8% або 43,4 млн грн. Найгірший рівень фінансування за наступними напрямками: розвиток культури, туристичної та рекреаційно-курортної сфери - 0%; охрана навколишнього природного середовища, природна та техногенна безпека - 0,015% або 0,2 млн грн.

Висновки. Отже, встановлено, що реалізація регіональної політики здійснюється мало ефективно, на основі того, що деякі регіональні програми виконуються у повному обсязі, деякі у частково, а деякі і зовсім не виконуються, що суттєво впливає на формування і розвиток економіки Луганської області. За результатами аналізу пропонується наступне: розглянути питання про доцільність продовження дії регіональних програм, які не фінансуються або не відповідають вимогам чинного законодавства та підготувати відповідні нормативно-правові акти про припинення їх дії; переглянути заходи регіональних програм з метою їх оптимізації та зіставлення з реальними можливостями бюджетного фінансування та внести відповідні зміни; проаналізувати розподіл бюджетних асигнувань між джерелами фінансування та внести відповідні коригування в Програми.

Джерела та література:

1. Гончаров В. Н. Формирование социально-экономического механизма развития хозяйственной деятельности предприятий в условиях конкурентного окружения : монография / В. Н. Гончаров, Н. В. Вецепура, Д. В. Солоха. – Донецк : Куприянов, 2007. – 226 с.
2. Мельник Л. Г. Социально-экономический потенциал устойчивого развития : учеб. / Л. Г. Мельник, Л. Хенс. – 2-е изд. – Сумы : Университетская книга, 2009. – 120 с.
3. Максимова Т. С. Моделирование социально-экономического развития региона : монография / Т. С. Максимова, Б. Т. Клияненко, В. В. Максимов. – Луганск : Изд-во СЛУ, 2001. – 140 с.
4. Кузык Б. Н. Прогнозирование и стратегическое планирование социально-экономического развития : учеб. для вузов / Б. Н. Кузык, В. И. Кушлин, Ю. В. Яковец. – М. : Экономика, 2006. – 427 с.
5. Загорский В. С. Социально-экономическое развитие Украины и ее регионов : монография / В. С. Загорский, В. Е. Хаустова. – Харьков : Инжек, 2009. – 464 с.
6. Нагорская М. Н. Социально-экономические приоритеты и бизнес-атмосфера в Украине : монография / Н. В. Апатова, Н. М. Ветрова, С. П. Наливайченко, М. Н. Нагорская и др. – Симферополь : Азимут, 2007. – 284 с.
7. Закон України «О місцевом самоврядуванні в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24.
8. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 № 586-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20.
9. Регіональна програма "Вчитель" на 2003-2012 рр. Розпорядження голови облдержадміністрації від 30.04.2003 № 220 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua>
10. Регіональна програма безпритульності і бездоглядності на 2007-2011 роки, затверджена рішенням обласної ради від 24.11.2006 № 6 / 14 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua>
11. Програми інформатизації музеїв у Луганській області на 2011-2014 роки. Рішення обласної ради від 03.09.2010 № 37/26 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua>
12. Регіональна цільова програма розвитку сільського туризму в Луганській області на 2010-2012 роки. Рішення обласної ради від 03.03.2010 № 34/15 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua>

13. Регіональна програма "Питна вода Луганщини на 2006-2020 роки". Рішення обласної ради від 23.09.2005 № 20/85 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua>
14. Регіональна цільова програма будівництва (придбання) доступного житла в Луганській області на 2010-2017 роки. Рішення обласної ради від 22.10.2010 № 39/8 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua>
15. Регіональна програма енергоефективності Луганської області на 2011-2015 роки. Рішення обласної ради від 22.10.2010 № 39/7 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua>
16. Обласна програма охорони навколишнього природного середовища на 2011 - 2015 роки. Рішення обласної ради від 25.02.2011 № 3/17 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua>
17. Регіональної цільової програми розвитку екологічної мережі Луганської області на 2010-2020 роки. Рішення обласної ради від 03.12.2009 № 32/19 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua>
18. Регіональна цільова соціальна програма розвитку цивільного захисту Луганської області на 2009-2013 роки. Рішення обласної ради від 03.09.2009 № 30/22 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua>

Новіков Є.Ю.

УДК 338.246:632.11

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ПРИСКОРЕНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН

Актуальність проблеми. Забезпечення глобальної продовольчої безпеки на сьогодні є одним з найбільш актуальних питань міжнародної координації економічної політики, що пов'язано з зниженням об'ємів світового виробництва сільськогосподарської продукції, у тому числі в зв'язку з кліматичними змінами, і в той же час зростаючим споживанням продовольства, що переважно обумовлено зростом населення планети.

Вивчення проблеми продовольчої безпеки не є новим, в 70 – 90 роках ХХ ст. продовольчу безпеку почали розглядати переважно крізь призму наявності, стабільності, використання і доступу до продовольчих ресурсів. На початку ХХІ ст. завдання забезпечити високий рівень світової продовольчої безпеки стало пріоритетним напрямком діяльності ООН.

Постановка проблеми. Враховуючи все зазначене вище, мета даної статті зводиться до оцінки та аналізу стану глобальної продовольчої безпеки в умовах прискорених кліматичних змін, які дозволяють більш детально зрозуміти сутність впливу кліматичних змін на питання світової продовольчої безпеки.

Об'єктом дослідження виступає питання забезпечення глобальної продовольчої безпеки світу.

Предметом дослідження даної статті є оцінка та аналіз впливу кліматичних змін на ефективність забезпечення глобальної продовольчої безпеки.

Враховуючи сучасний характер досліджень глобальної продовольчої безпеки, найбільший науковий інтерес викликає аналіз чинників зміни клімату в контексті впливу на сучасну світову продовольчу безпеку.

Питання глобальної продовольчої безпеки, як в цілому, так і в зв'язку з кліматичними змінами активно досліджуються вітчизняними та закордонними вченими: Лоббел Д.Б., Бюрке М.Б., Фелкон В.П., Клайн В.Р. Одаренко Ю., Щекочин О.С., Гойчук О. І., Кочетков О. В., Марков Р.В., Лукінов І.І. та іншими.

Однак, незважаючи на такий значний інтерес з боку наукової спільноти до проблеми глобальної продовольчої безпеки, більшість досліджень орієнтована на аналіз багатьох чинників продовольчої безпеки і лише незначна кількість досліджень присвячена впливу глобальних кліматичних змін на проблеми глобального забезпечення продовольчої безпеки.

Мета роботи розглянути основні теоретичні та методологічні підходи щодо забезпечення глобальної продовольчої безпеки в умовах прискорених кліматичних змін, розглянути ймовірні наслідки та подальший розвиток кліматичних змін в контексті продовольчої безпеки, проаналізувати статистичні данні щодо кліматичних змін, та їх впливу на питання світової продовольчої безпеки.

Варто зазначити, що трактування поняття продовольчої безпеки дуже різноманітне. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН ФАО наводить наступне тлумачення поняття продовольчої безпеки - «коли існує ситуація де всі люди, у будь який час, мають фізичну, соціальну та економічну можливість доступу до безпечної та поживної їжі, що відповідає їх потребам для активного та здорового життя» [1]. Це визначення складається з доступності, стабільності, та використання продовольчих ресурсів.

Національний інститут стратегічних досліджень України наводить таке визначення продовольчої безпеки – «це такий рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, виживання і розвиток нації, особи, сім'ї, стійкий економічний розвиток» [2].

Б.А. Чернякова визначає продовольчу безпеку «як забезпечення життєво важливими продуктами харчування з власних джерел та їх доступність для всіх, в об'ємах та асортименті, максимально задовольняючий необхідні та корисні потреби»[3].

В останнє десятиліття продовольча проблема настільки загострилася, що мова йде не про продовольчу безпеку, а про продовольчу кризу. Країни світу доцільно умовно поділити на три групи в контексті відношення до продовольчої безпеки: